Валентина БАРЧАН

ПРОБЛЕМА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У КОРОТКІЙ ПРОЗІ МИХАЙЛА ГАФІЇ ТРАЙСТИ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.
Випуск 2(46)
УДК 821.161.2−3.09(498)Трайста **DOI:10.24144/2663-6840/2021.2(46).285–290**

Барчан В. Проблема загальнолюдських цінностей у короткій прозі Михайла Гафії Трайсти; кількість бібліографічних джерел − 10; мова українська.

Анотація. У статті проаналізовано особливості художнього осмислення проблеми загальнолюдських цінностей у таких зразках короткої прози україномовного письменника Румунії Михайла Гафії Трайсти, як «Ось стою перед дверима і стукаю…», «Багатий Марко та убогий Петро», «Бог батогом не б'є», «Розбійник Іван Кожух». Актуальність дослідження полягає в необхідності привернути увагу до творчості митця, який у час домінування в суспільстві прагматизму, індивідуалізму підносить пріоритет вселюдських цінностей, як непроминальної основи людського буття. Вказані оповідання з погляду художнього вирішення в них проблеми важливості загальнолюдського в житті кожної особистості і духовності суспільства не піддавалися системному аналізу. З огляду на це представлене дослідження в цьому ключі має сенс і становить мету роботи. У процесі аналізу текстів звернуто увагу на те, що джерелом цієї проблематики у творчості М. Трайсти є Святе Письмо, до опанування текстів якого автор прилучився з дитинства. Не випадково назви чи епіграфи окремих творів є цитатами з Біблії. Важливим джерелом є і фольклор. Простежено кореляцію євангельських морально-етичних принципів істинності й фальшивості («Ось стою перед дверима і стукаю…»), щирості й облудності («Багатий Марко та убогий Петро»), злочину й кари («Бог батогом не б'є»), справедливості й нечесності («Розбійник Іван Кожух») із засадами екзистенціальної філософії – добра і зла, особистісного вибору − в осмисленні людського буття. Фабулу творів становлять звичайні, поширені в щоденному житті факти чи події, персонажі теж вихоплені зі знайомого, здається, оточення чи сфери діяльності. Однак сюжети розгортаються динамічно, з несподіваними поворотами, утаємниченням, часовими зламами, ретроспективними картинами, різними наративами, увагою до деталей тощо. Це підкреслює індивідуальність авторського підходу до художнього втілення досліджуваної проблеми.

Ключові слова. Михайло Трайста, оповідання, загальнолюдські цінності, джерела, Святе Письмо, морально-етична тема, екзистенціальна філософія.

Постановка проблеми. В умовах сучасних високих технологій, реальної інтернаціоналізації та глобалізації життя і людської культури, колосальних змін в економічних, суспільних відносинах, що породжують прагматизм мислення і поведінки, особливої актуальності набирає необхідність збереження загальнолюдських цінностей. Неодмінним чинником у цьому є такий елемент культури людства, як література. Творчість сучасного українського письменника Румунії Михайла Гафії Трайсти є благодатним матеріалом, який демонструє неперехідність у міжособистісних контактах і суспільному житті вселюдських цінностей. Це спонукає до конкретного аналізу художніх зразків його прози.

Аналіз досліджень. На актуальність у творчості М. Трайсти тем морально-етичного, екзистенційного плану з утвердженням ідеї непроминальності цінностей вселюдського значення звертали побіжно увагу такі дослідники, як М. Вотьканич, М. Гербіл, К. Ірод, Н. Куліш, О. Масляник, П. Ходанич, Л. Повх-Ходанич та ін. Так, М. Якубовська розглядає М. Трайсту серед митців, які «шукають відповіді на питання: як стає можливим спільне існування людей, як можлива загальнолюдська історія взагалі?» [Якубовська 2017, с. 173]. Авторка констатує, що принципи моралі, етики героїв Трайсти «залишаються у полі напруженого зору читача» [Якубовська 2017, с. 173]. А спостереження Н. Куліш про тяжіння філософії поезії М. Трайсти до вічних тем [Куліш 2018, с. 119] поширюється і на його прозу. М. Михайлюк, зокрема, аналізуючи збірку «Гуцульська душа», звертає увагу на твори екзистенціально-драматичного характеру, серед яких виділяє оповідання «Ось стою перед дверима і стукаю…» та ін., які свідчать про рідкісний дар Трайсти «бачити світ зі всіма його світлотінями. У нього, − зазначає дослідник, − діє та безпомилкова інтуїція натрапляти на ту жилку, в якій справді пульсує кров, а не тече водиця» [Михайлюк, 2011].

Об'єктом розгляду в цій статті обрано тексти оповідань «Ось стою перед дверима і стукаю…», «Багатий Марко та убогий Петро», «Бог батогом не б'є», «Розбійник Іван Кожух», у яких зазначений аспект не був предметом спеціального дослідження. Оскільки в цих творах проблеми загальнолюдських вартостей є першорядними, їх вивчення зумовлює **актуальність** нашого дослідження. **Мета** роботи − проаналізувати своєрідність художньої реалізації проблем вселюдських духовних цінностей. Серед **завдань** досягнення мети виділяємо з'ясування

джерел ідейно-тематичного змісту оповідань, аналіз моделей морально-етичних та екзистенційних проблем, сюжетно-композиційних особливостей, образного ряду. У дослідженні будемо спиратися на засади біографічного, культурно-історичного, естетичного, зіставного літературознавчих **методів**, які дають можливість простежити джерела авторського творчого мислення, специфіку самовираження в словотворчості, самоідентифікацію в культурно-історичних реаліях.

Виклад основного матеріалу. Творчість Михайла Трайсти яскраво ілюструє розуміння автором важливої істини, що в історично сформованих реаліях етнічної меншини «для української національності першорядну роль взяла на себе література, усвідомлюючи себе насамперед як Слово, яке повинне стати на сторожі її буття…» [Корсюк 2009, с. 16]. Це зразок творчості нового покоління українських митців Румунії, які хоч і звертаються до зображення сільського життя, але вийшли, за словами М. Корсюка, «на ширші соціальні пласти й характери» [Корсюк 2009, с. 35], демонструють прихильність до психологізму. Тому морально-етична проблематика, що переплітається з екзистенційною, є однією з посутніх ознак прози М. Трайсти. Дослідниця М. Вотьканич простежила використання біблійних мотивів для психологізації образів у інших творах письменника [Вотьканич 2020, с. 73].

Торкаючись актуальних питань людського буття, митець пильно вдивляється в людську душу, художніми засобами досліджує, інтерпретує духовну сферу людини. Каменем випробування для персонажів у його творах стають перш за все загальнолюдські цінності. «Філософський Енциклопедичний словник» у системі спільних для всіх людей моральних цінностей та норм виділяє основні компоненти загальнолюдського: «висхідні фундаментальні норми людського співжиття (співчуття, доброзичливість, підтримка слабких, ввічливість та ін.); заповіді-заборони − не вбивати, не красти, не чинити перелюбу, не говорити неправди, не бажати власності іншого, а також вимоги вищого рівня — любити ближнього, бути здатним до самопожертви; цінності, що визначають гуманістичну міру й абсолютну межу людської діяльності (право на життя, ідея свободи, самоцінність людської індивідуальності); психолого-антропологічні передумови моральних переживань і свідомості (сором, докори совісті, відповідальність); логічну структуру самої моральної свідомості; моральний досвід, що постійно збагачується через успіхи і трагедії діянь людини» [Пазенок 2002, с. 218−219]. У зв'язку з цим загальнолюдські моральні цінності виступають як ідеали, цілі діяльності, як критерії людських вчинків [Пазенок 2002, с. 218−219].

В особливій пошані ці ідеали залишаються в селянському середовищі, є головними корелянтами моралі й етики, що достеменно знає М. Трайста. Він − глибокий обсерватор селянського буття, знавець народної культури – фольклору, мови, релігії, у глибинах якої зберігаються, а в народній свідомості плекаються вічні ідеали вселюдських духовних вершин. Закономірно, що все це знаходить своє художнє втілення. Зокрема, Святе Письмо різними аспектами відлунює в прозі митця. З автобіографічної повісті «Ронішоро – річко моя рідна, єдина», а також із свідчень дослідника Корнелія Ірода дізнаємося про добре знання М. Трайстою Святого Письма, адже в дитячому віці він, за наполяганням батька, майже щовечора читав із Біблії. Отож, − констатує К. Ірод, − «хлопцеві добре запам'яталося Боже Слово, і тому сьогодні письменник може надійно посилатися на нього – цитуючи акуратно, коментуючи біблійне учення чи тільки згадуючи й сугеруючи його принципи <…>. Письменник відчув, що між його прозою і ліричними творами старозавітного короля не раз існує якась інтимна спорідненість і конкретна співзвучність: тематика всіх Давидових псалмів, яка охоплює вагомі, істотні проблеми людства – Бог і світ, створений ним, людина та її доля (земна й посмертна), а також конкретні моменти історії – стала постійним відгомоном у Трайстових повістях…» [Ірод 2016, с. 6].

Цю ж тенденцію спостерігаємо і в короткій прозі митця. Вислови, цитати, уривки зі Святого Письма органічно вплетені в авторський текст, є рушієм сюжету і композиційним прийомом: виносяться в назву, обрамляють текст в оповіданні «Ось я стою під дверима і стукаю…». У творі автор торкається морально-етичної сфери людського буття: падіння людини в гріх і викриття її провини. За словами М. Михайлюка, «виникає конотація з біблійною притчею про блудного сина, вияскравлюється падіння у гріх лицемірства пихатого» [Михайлюк 2011]. Головний персонаж Андрій готувався стати священником, був щирим і натхненним, осягаючи висоти духовного вчення Святого Письма, а в реальному житті виявляв прагматизм, корисливість, зневагу, невдячність.

Для сюжету оповідання характерним є відсутність зовнішньої подієвості. Увага сконцентрована на динаміці свідомості, душевного стану персонажа. Увесь зміст побудований на зіставленні повчань із біблійних віршів, книги «Буття», «Книги Одкровення» з моральною свідомістю й поведінкою центральної дійової особи. Сюжет набуває гостроти тому, що в його центрі – випускник теологічного факультету. Сам цей факт дає перспективу читачеві бачити цього персонажа зразком благочестивості. Але текст структурований так, щоб у різних часових площинах показати зміну психологічного стану персонажа: людини-грішника – теперішній час, шлях до гріха – минуле, пропущене крізь призму свідомості дійової особи, і знову сучасне, коли персонаж у стані екзистенційного вибору.

Як бачимо, на початку оповідання постає портрет героя, протилежний очікуваному. Він, як свідчать деталі інтер'єру, далекий від аскетизму і стриманості в матеріальному; у його поведінці виявляється зверхність, статечність, самозакоханість. Розслаблений, під голос легенди фолк-року Боба Ділана: «*Андрій сидів у фотелі, на якому стояла напівпита пляшка коньяку «Courvoiser», недопита чашка чорної кави, пачка цигарок «Treasurer», сріб-*

на запальничка «zippo» й порозкидані СД диски…» [Трайста 2018, с. 131]. Розлюченість від розриву з коханою, яка не подалася на його матеріальні статки і кар'єрні перспективи успішного випускника, вилилась у божевільно жбурнутий зі всієї сили об стіну келих і виправдання себе словами з біблійних віршів царя Лемуела: «*Дайте п'янких напоїв тому, що погибає, і вина тим, яким на серці гірко; нехай п'є й забуде свої злидні, і нехай більше не згадує про своє горе*» [Трайста 2018, с. 132].

Друга частина твору через прийом ретроспекції доповнює психологічний портрет головного персонажа, показує амбівалентність його моральної свідомості: він здібний студент, майстерно декламує і вміло трактує біблійні тексти, цим завойовує авторитет студентів. Але проникливий професор, спираючись на біблійну мудрість, застерігає від небезпеки «*заховати свій талант у землю*» [Трайста 2018, с. 132]. І, як бачимо далі, пересторога досвідченого педагога була небезпідставною.

Третя частина оповідання саме в цьому ключі поглиблює психологічний образ Андрія, розкриває сторону його єства, схильну до гріха. Невипадковими є художні деталі про соціальне походження хлопця: перша – він «*син сліпого дяка з Верхянки*», що трансполюється на інший моральний досвід у минулому, а також друга, що увиразнює його життєві успіхи − повага колег, матеріальні гаразди: двокімнатна розкішна квартира, власний автомобіль. Проте досягнення хоч і здобуті власною працею, та суперечать доброчесності: Андрій писав за інших реферати, дисертації за досить великі гроші. Отже, мамона – багатство, нажива, як уособлення злого духу, користолюбства, руйнують духовні основи Андрія. Тому він не сприймає критичних слів коханої дівчини Лоліти про його фальшивість, не зауважує і висловленої професором у коректній формі такої ж характеристики. Навпаки, він, честолюбний і самозакоханий, навіть не відчинив дверей своєму вчителю, коли той прийшов попрощатися перед виходом на пенсію, і не прочитав залишеної ним записки.

Четверта частина повертає читача до образу персонажа, змальованого на початку твору. Але це вже інший психологічний вимір його внутрішнього світу. Тут Андрій постає в образі грішника, здатного до спокути, тобто, за М. Михайлюком, це − своєрідне повернення блудного сина, який прийшов до усвідомлення екзистенційного вибору між добром і злом. Він переживає стан самотності, покинутості найближчими людьми, констатує, що квартира, автомобіль, повага студентів і професорів –то лише видиме, зовнішнє. А його внутрішнє єство – фальшивість – розпізнала та, «*яку він кохає*», і «*не стала його*». Це підштовхнуло до переоцінки власного життя крізь призму морально-етичних засад біблійних повчань. Професор, прагнучи врятувати заблукалу душу молодої людини, залишив Андрієві записку з метафоричним текстом із «Книги Одкровення»: «*Ось Я стою перед дверима та стукаю: коли хто почує мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду, і буду вечеряти з ним, а він зо мною…*

Я знаю діла твої (…) Бо ти кажеш: Я багатий, і збагатів, і не потребую нічого. А не знаєш, що ти нужденний, і мізерний, і вбогий, і сліпий, і голий!..» [Трайста 2018, с. 135].

М. Трайста утверджує своїм твором перемогу в людині добрих начал. Тому дає можливість своєму героєві зробити екзистенційний вибір на користь добра, вдаючись до метафорики біблійного тексту в його відповіді професорові: «*Почув я Твій голос і злякався, бо голий був я, і сховався*» [Трайста 2018, с. 135].

Про превалювання в людському бутті духовного над матеріальним ідеться і в оповіданні «Багатий Марко та убогий Петро». Основну думку авторського задуму вкладено в епіграф – заповідь із Євангелія від св. Матвія 6: 19−21: «*Не складайте скарбів собі на землі, де нищить їх міль та іржа, і де злодії підкопуються й викрадають. Складайте ж собі скарби на небі, де ні міль, ні іржа їх не нищить, і злодії до них не підкопуються та не крадуть Бо де скарб твій, − там буде й серце твоє*» [Трайста 2018, с. 135].

Ідея цього тексту трансполюється перш за все на двох персонажів твору − багатія Марка Бойчука та його антипода, бідного багатодітного шевця Петра Бойчука. На нашу думку, невипадковим є дане автором однакове прізвище героям. Упевнює в цьому й такий композиційний елемент твору, як пейзаж, яким починається нарація. По-малярськи майстерно виписана картина природи є не тлом подій, а символом величі, краси, могутності простору всього буття, у ньому все має смисл і важливість, перед ним – усі рівні, що й відбито у прізвищах. Та на цьому живому, колоритному просторі автор візуалізує два об'єкти – «*два господарства зовсім непохожі між собою*» [Трайста 2018, с. 136], які уособлюють нижню сходинку в ієрархії світового буття − земне життя. В обох персонажів воно різне. Автор умисно вдається до детального опису багатств Марка, джерел його збагачення, мотивації поведінки і вчинків, чим резонує психологічний ландшафт його душі. Хоч лестило йому величання «*Бояриномˮ*», хоч підігрівало честолюбство його спілкування із Сигітською «*аристократією*», щоправда, заради своєї єдиної дочки, та він не був щасливим, не мав внутрішнього комфорту: «*… в його душі відбувалося щось страшне й незрозуміле для нього, якийсь дивний та незрозумілий страх опанував його душу, застряг там і більше не виходив, а як вдень, так і вночі мучив його та гриз… щоночі йому сняться тільки страшні сни, від яких прокидався мокрим від поту*» [Трайста 2018, с. 138].

У зовсім інших матеріальних умовах, але й з іншими ціннісними пріоритетами живе Петро. «*Дивись на голодранця, живе гірш, як у курнику, а до днини заливається соловейком, і щонеділі йде поміж люди до церкви гордо, наче король, незважаючи, що його одежина вся в латках, ходить спокійний, веселий, нібито він боярин…*» [Трайста 2018, с. 139]. Моральна свідомість цього героя базується на духовних домінантах, закладених у Святому Письмі: *«… не тільки хлібом може насититися люди-*

на, а й всяким словом во славу Господню» [Трайста 2018, с. 140], − говорить він Маркові.

Удаючись до прийому протиставлення, автор увиразнює істину, що щастя людини не в багатстві, а в гармонії її душі зі світом. Тому Петро не руйнує цієї гармонії, а, одержавши гроші від Марка і відчувши, що забув за Бога та втратив душевну рівновагу, подарував їх церкві, чим і повернув мир та спокій своїй грішній душі.

Сюжет цього твору навертає читача до роздумів про такі морально-етичні категорії, як правдивість і фальшивість, щирість і лицемірство. Вищі сили справедливі й воздають кожному по заслузі. Але в людини є право екзистенційного вибору між добром і злом, чим і зумовлено її буття.

Морально-етична тема знаходить свою художню інтерпретацію і в оповіданні «Бог батогом не б'є». Джерелом фабули твору, як свідчить заголовок, є фольклор. Сюжет оповідання будується на подіях соціально-побутового плану: ґазда Цілинюк знущається з наймита-підлітка Андрійка, і той, зі страху, хоче скоїти самогубство. Нарація розгортається у площині оприявлення таких морально-етичних категорій, як злочин і кара. Цілинюк є уособленням зла, і тому автор наділяє його комплексом негативних якостей, вдаючись до деталізації поведінки в побуті, застосовуючи такий наративний прийом, як характеристика від стороннього, тобто від людей, що психологічно сприймається у вищому вияві. Він найбагатший, найзліший і найскупіший ґазда села, прозваний у народі «*скупіндяком*». Його поведінка не лише не вкладається в межі елементарних морально-етичних норм, а виходить за рамки здорового глузду, стає абсурдною: «*Говорили також, що вечором, коли лягає спати, то роздягається до голого тіла, щоб не дерти одежину через ніч, коли спить, що притнув котові хвоста, щоб взимку не треба відчиняти двері нароствір, бо безхвостий кіт пройде швидше, ніж з хвостом <… > неділями ходив до церкви босим <…> якщо взимку носить старі-престарі постоли, то від свята Благовіщення Пресвятої Богородиці аж до самого свята Дмитрія Солунського, або й аж навіть до Святого Архангела Михаїла ходить босим. Від морозу до морозу… Їв сало та бриндзю, або м'ясо, але й то лише заради того, щоб міг працювати*» [Трайста 2018, с. 143−144].

Негативна характеристика старого Цілинюка посилюється описом його ставлення до наймита-підлітка, який змушений п'ять років відробляти сухі ялові дошки, взяті батькові на труну. Скупість господаря хлопець «*зазнав на своїх плечах*», а жорстокість і несправедливе покарання відлежував у гарячці. Через внутрішнє мовлення Андрійка авторові вдається створити психопортрет дитини, доведеної страхом покарання за загублену корову до крайньої межі, але не позбавленої віри у Вищу справедливість: «*Так, Господь простить мені, Господь не є злим, як вуйко Цілинюк, − шептав бідний Андрійко і, розв'язуючи мотузину, яка підперезувала його латану-перелатану з конопляного повісма сорочину, почав вилізати на стару високу дичку*» [Трайста 2018, с. 148].

Кульмінаційна напруга у творі, коли хлопець «*збирався упхати голову в засилку міцно прив'язаного до гілки мотузка*» [Трайста 2018, с. 148], розряджається прийомом ефекту несподіванки: звуком Зоряниного дзвіночка. Образ-символ дзвоника має в цьому контексті морально-екзистенційне навантаження. За словником символів, дзвінок, дзвін означає у багатьох релігіях божий голос, що проповідує істину, голос космічної гармонії, повагу, покірність, кінець випробувань [Трессидер 1999, с. 156−157]. І це дійсно був символ порятунку для дитини. Але водночас символіка цього образу попереджає й про небезпеку, смерть [Трессидер 1999, с. 157], що теж знайшло відображення в сюжеті несподіваною інтригою: Цілинюк «*віз сіно з Мадярового Лазу й на Рипах посковзнувся і впав під коні, які перейшли через нього разом з возом*» [Трайста 2018, с. 148]. Отже, в оповіданні художньо зреалізовано дію вселенського закону злочину й кари.

У формі пригодницького жанру втілена тема добра й зла (або про злих і добрих людей) в оповіданні «Розбійник Іван Кожух». Наслухавшись розповідей про незчисленні цінності в льохах панського будинку, дванадцятирічний Степанко Журавель вирушає Різдвяної ночі в Нечисту Балку, щоб «*добути трохи грошенят*» і «*визимувати та бідну Цилюху від Аврамкового ножа порятувати*» [Трайста 2018, с. 148]. Опис страшної хуртовини на початку подорожі хлопця, перехід місцевості, яку «*люди з острахом обминають*» або, йдучи, хрестяться навіть удень, уява про льохи, з яких перехожим і досі чуються «*пекельні стогони, крики та зойки*», засинання втомленої дитини в морозну ніч, загроза загибелі, пробудження від голосу невідомого, знайомство з розбійником – усі ці елементи сюжету характерні для пригодницького жанру і надають драматизму й емоційності розповіді. Причина подорожі Степанка має соціальну основу − матеріальна залежність від багатого Аврамка, який «*грозив матері, якщо до Водохреща не віддасть гроші разом з лифою, які позичила в нього на похорон батька, то їхній Цилі зав'яже червону стрічку на шию, іншими словами, візьме та заколе її*» [Трайста 2018, с. 151]. А застосований прийом нарації − авторська розповідь, що зливається з внутрішнім голосом персонажа, надає психологічної правдивості й глибини характеру.

За спостереженнями дослідників, моральне самовизначення особистості – у центрі більшості оповідань М. Трайсти для дітей [Повх−Ходанич 2017, с. 165]. Підтвердження цього спостерігаємо як у поведінці наймита-підлітка Андрійка з оповідання «Бог батогом не б'є», так і в морально-етичній установці Степанка Журавля. Він не лише розуміє несправедливість вимоги Аврамка, але й корелює моральними принципами свою поведінку: не сміє посягати на незаслужене, тому відмовляється брати гроші від Івана Кожуха, пояснюючи, що «*їх не заробив, а жебрачити здоровому соромно*» [Трайста 2018, с. 154].

Світ добра і зла постає в оповіданні крізь сприйняття дитини, яка осмислює події, відчуває відповідальність і обов'язок по-дорослому. Несподіваний порятунок хлопця розбійником Іваном

Кожухом − це символічний вияв перемоги добра, справедливості над злом, що є головною думкою в авторському задумі.

Описані події відбуваються в минулих часах, коли розбійники були народними героями, але проблема добра й зла вічна, тому твір звучить посучасному.

Висновки. Отже, проведений аналіз оповідань М.Г. Трайсти підтверджує, що морально-етична тематика з превалюванням у ній проблеми загальнолюдських цінностей є однією з провідних у творчості письменника. В основі фабули творів – ситуації, які не раз трапляються в житті, персонажі теж вихоплені з життєвої реальності. Та сюжети оповідань захоплюють читача своєю динамікою, несподіваними поворотами, вдало застосованими прийомами утаємничення, ретроспекції тощо. Біблійна й народнопоетична основа оприявнюють філософізм і драматизм зображуваного, а майстерне сюжетно-композиційне вирішення у творах забезпечує глибоку психологічну достовірність характерів та актуальність проблем духовності як на особистісному, так і суспільному рівнях.

Література

1. Вотьканич М. Соціальна та психологічна детермінація злочину в повісті «Ненависть до ближнього» Михайла Гафії Трайсти. *International scientific and practical conference «Challenges of philological sciences, intercultural communication and translation studies in Ukraine and EU countries»: conference proceedings (October 30−31, 2020). Venice: Publishing House "Baltija Publishing",* 2020. P. 71−75 *(Міжнародна науково-практична конференція «Виклики філологічних наук, міжкультурної комунікації та перекладознавства в Україні та країнах ЄС»: матеріали конференції (30-31 жовтня 2020 р.).*

2. Ірод К. Привітне слово / *Михайло Гафія Трайста. Між коханням і смертю (Повісті).* Бухарест: Вид-во RCR EDITORIAL, 2016. С. 5−9.

3. Корсюк М. Ми і наші книги. Просвіт. *Антологія короткої української прози Румунії* / Упорядкування, передмова та дані про авторів – Миколи Корсюка. Т. 1. Бухарест: RCR Editorial. 2009. С 5−39.

4. Куліш Н. Генетична пам'ять України і творах Михайла Трайсти. *Зошити міжнародної конференції «Українці Румунії – історія, сучасність і перспективи.* Т. ІІ. 2018. С. 11−121.

5. Михайлюк М. Причинки недописаної передмови, 2011. Інтернет-ресурс. Режим доступу: https://probapera.org/publication/13/3187/prychynky-nedopysanoji-peredmovy.html. Дата останнього звернення: 05.10.2021.

6. Пазенок В. Загальнолюдське. *Філософський енциклопедични й словник* [редкол. В.І. Шинкарук (голова), Є.К. Бистрицький та ін.]. Київ: Абрис, 2002. С. 218–219.

7. Повх-Ходанич Л. Виховний потенціал оповідань для дітей Михайла Трайсти / *Зошити міжнародної конференції «Українці Румунії – історія, сучасність і перспективи*. Т. І. 2017. С. 163−168.

8. Трайста М. Верхньорівнянські оповідання. Бухарест: RCR EDITORIAL, 2018. 356 с.

9. Тресиддер Д. *Словарь символов*. Москва: Издательско-торговый дом «Гранд», изд.-во «Фаир», 1999. 446 с.

10. Якубовська М. Духовно-екзистенційний діалог Нікіти Станеску та Михайла Трайсти: формування інноваційного архетипу культур як вияв порозуміння між народами. *Зошити міжнародної конференції «Українці Румунії – історія, сучасність і перспективи*. Т. І. 2017. С. 269−274.

References

1. Votkanych M. (2020) Sotsialna ta psykholohichna determinatsiia zlochynu v povisti «Nenavyst do blyzhnoho» Mykhaila Hafii Traisty.[Social and psychological determination of crime in the story "Hatred of Neighbor" by Mikhail Gafia Traista]. *International scientific and practical conference «Shallenges of philological sciences, intercultural communication and translation studies in Ukraine and EU countries»: conference proceedings (October 30−31, 2020).* Venice: Publishing House "Baltija Publishing". P. 71−75 *(Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Vyklyky filolohichnykh nauk, mizhkulturnoi komunikatsii ta perekladoznavstva v Ukraini ta krainakh YeS»: materialy konferentsii* (30−31 zhovtnia 2020 r.) [Venetsiia] [in Ukrainian].

2. Irod K. (2016) Pryvitne slovo [A kind word]. *Mykhailo Hafiia Traista. Mizh kokhannia i smertiu (Povisti).* Bukharest: Vyd-vo RCR EDITORIAL. S. 5−9 [in Ukrainian].

3. Korsyuk M. (2009) My i nashi knyhy [We and our books]. *Prosvit. Antologiya korotkoyi ukrayins`koyi prozy` Rumuniyi* / Uporyadkuvannya, peredmova ta dani pro avtoriv – Mykoly Korsyuka. T. 1. Buxarest: RCR Editorial. 2009. C. 5−39 [in Ukrainian].

4. Kulish N. (2018) Henetychna pamiat Ukrainy i tvorakh Mykhila Traisty [Genetic memory of Ukraine and the works of Mykhailo Traista]. *Zoshyty mizhnarodnoi konferentsii «Ukraintsi Rumunii – istoriia, suchasnist i perspektyvy*. T. II. S. 11−121 [in Ukrainian].

5. Mykhailiuk M. (2011) Prychynky nedopysanoi peredmovy [Reasons for the unfinished preface]. Internet resurs. Rezhy`m dostupu: https://probapera.org/publication/13/3187/prychynky-nedopysanoji-peredmovy.html. Data ostann`ogo zvernennya 05.10.2021. [in Ukrainian].

6. Pazenok V. (2002) Zahalnolyuds'ke [Universal]. *Filosofs'kyi encyklopedychnyi slovnyk* [redkol. V.I. Shynkaruk (holova), Ye.K. Bystrytskyi ta in.]. Kyiv: Abrys. S. 218−219 [in Ukrainian].

7. Povkh-Khodanych L. (2017) Vykhovnyi potentsial opovidan dlia ditei Mykhaila Traisty [Educational

potential of stories for children of Mykhailo Traysta]. *Zoshyty mizhnarodnoi konferentsii «Ukraintsi Rumunii – istoriia, suchasnist i perspektyvy.* T. I. S. 163−168 [in Ukrainian].

8. Traista M. (2018) Verkhnorivnianski opovidannia [Upper Rivne stories]. Bukharest: RCR EDITORIAL. 356 s. [in Ukrainian].

9. Tresydder D. (1999) *Slovar symvolov* [Dictionary of symbols]. Moskva: Izdatelsko-torhovyy dom «Hrand», izd.-vo «Fayr». 446 s. [in Russian].

10. Yakubovska M. (2017) Dukhovno-ekzystentsiinyi dialoh Nikity Stanesku ta Mykhaila Traisty: formuvannia innovatsiinoho arkhetypu kultur yak vyiav porozuminnia mizh narodamy [Spiritual and existential dialogue between Nikita Stanescu and Mykhailo Traista: the formation of an innovative archetype of cultures as a manifestation of understanding between peoples]. *Zoshyty mizhnarodnoi konferentsii «Ukraintsi Rumunii – istoriia, suchasnist i perspektyvy*. T. I. S. 269−274 [in Ukrainian].

THE PROBLEM OF UNIVERSAL VALUES IN THE SHORT PROSE OF MIKHAILO GAFIA TRAISTA

Abstract. The article analyzes the peculiarities of artistic comprehension of the issue of people's values in such examples of short prose written by Ukrainian-speaking Romanian writer Mykhailo Gafia Traista, as "Here I stand at the door and knock…", "Rich Marko and poor Peter", "God does not beat with a whip", "Ivan Kozhukh, the Robber ". The relevance of the study is in the need to draw attention to the work of the artist, who raises the priority of people's values as an inalienable basis of human existence at the time of domination in the society of pragmatism and individualism. The systematic analysis of the above-mentioned stories was not made especially from the point of view of the artistic solution of the problem concerning the importance of general people's value in the life of each individual and the spirituality of society. According to this, the presented research in this meaning makes sense and is the purpose of the work. In the process of text analysis, attention is drawn to the fact that the source of the works of M.Traista is the Holy Scriptures, which the author learned from childhood**.** It is no coincidence that the titles or epigraphs of some works are quotations from the Bible. Folklore is also an important source. The correlation of evangelical moral and ethical principles of truth and falsity ("Here I stand at the door and knock…"), sincerity and deceit ("Rich Mark and poor Peter"), crime and punishment ("God does not beat with a whip"), justice and dishonesty ("Ivan Kozhukh, the Robber ") is traced with the principles of existential philosophy - good and evil, personal choice - in the understanding of human existence. The plot of the works includes ordinary, common facts or events from everyday life, the characters are also snatched from a familiar environment or activity. However, the plots develop dynamically, with unexpected twists, mysteries, time breaks, retrospective descriptions, different narratives, and paying attention to details. This emphasizes the individuality of the author's approach to the artistic embodiment of the studied problem.

Keywords: Mykhailo Traista, stories, people's values, sources, Holly Scripture, moral and ethical theme, existential philosophy.

© Барчан В., 2021 р.

Валентина Барчан − доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; valentyna.barchan@uzhnu.edu.ua; https://orcid/0000-0001-9054-6370

Valentyna Barchan – Doctor of Philology, Professor, Professor of the Ukrainian Literature Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; valentyna.barchan@uzhnu.edu.ua; https://orcid/0000-0001-9054-6370